

YRITTÄJIEN SOTE

Laatua ja saatavuutta parantava
sote-uudistus syntyy monituottajamallilla

Sisällysluettelo

LUKIJALLE	4
KUNTIEN HAASTEINA IKÄÄNTYMINEN JA MUUTTOLIIKE	8
Tarvitaan vahvat ja kansanvaltaiset järjestämishartiat	8
Asiakkailla valintaoikeus	9
HALLITUKSEN SOTE	10
Yrittäjien esitykset tiivistetysti	10
SOTE-YRITTÄJÄT YRITTÄVÄT YKSIN JA IKÄÄNTYVÄT	12
SOTEN JÄRJESTÄMINEN ON KANSANVALTAINEN TEHTÄVÄ	13
Järjestäminen ja tuottaminen on erotettava	13
Integraatio tarkoittaa siilojen purkamista	13
Palvelustrategialla ohjataan, mitä tuottamiselta halutaan	13
Julkisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa on tunnistettava neljä eri roolia	14
TULEVAISUUDEN SOTE-KESKUS TARVITSEE KAIKKIA TUOTTAJIA	15
MONITUOTTAJAMALLI ON VÄLTTÄMÄTÖN	18
ASIAKKAAN VOITAVA VALITA PALVELUNTUOTTAJANSA	20
Palveluseteli kannustaa laatuun	22
YHTEINEN KUSTANNUSLASKENTA TARVITAAN	24
Liian alhainen arvo on nykytilan pahin ongelma	24
JULKISISTA HANKINNOISTA SOTESSA	26
Hankintalain tavoitteena pk-yritysten parempi mukaanpääsy	26
Hankinnat osiin ja monta toimittajaa	26
YRITTÄJIEN NÄKEMYKSET YKSITTÄISIIN KYSYMYKSIIN	27
Kuntien tuotanto-oikeus suppeaksi	27
Uudenmaan erillISRatkaisu hyväksyttävissä varauksella	27
Maakuntaveron kiristäisi työn verotusta	28
Seitsemän päivän hoitotakuu ja hoitajamitoitus	28
Palvelusetelilaki uudistettava	28

Lukijalle

Tässä ohjelmassa esitetään Suomen Yrittäjien ja sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalveluiden toimialajärjestöjen yhteinen näkemys siitä, miten turvataan monipuoliset sosiaali- ja terveyspalvelut Suomessa.

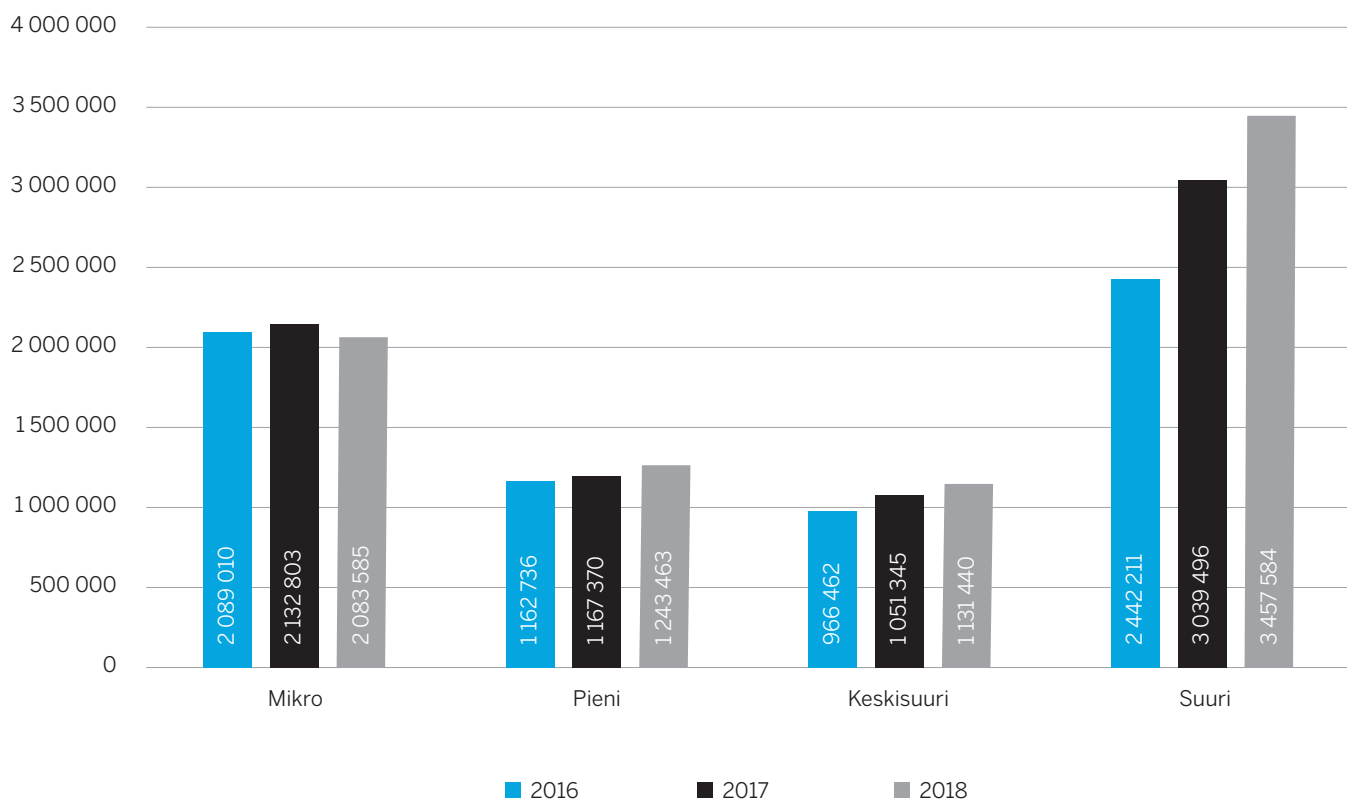
Ohjelma kuvaa ja määrittää yksityisen sektorin palveluntuottajien keskeiset linjaukset ja tavoitteet hallituskauden 2019–2023 lainvalmistelulle.

Yrittäjien mielestä uudistuksen valmistelussa hallituksen on luotava selkeä näkemys siitä, miten

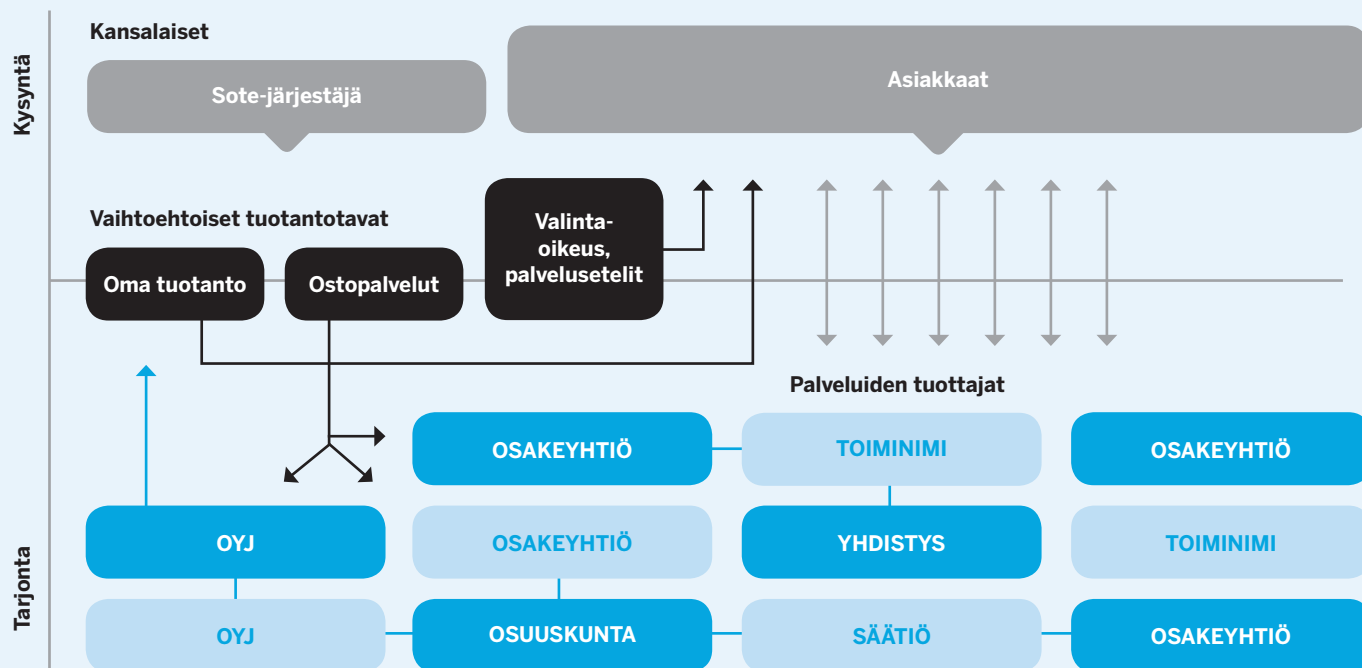
- huolehditaan sote-markkinoiden toimivuudesta, palveluiden laadusta ja tehokkuudesta
- synnytetään kestävä monituottajamalli
- varmistetaan pienten ja keskisuurten yritysten pääsy mukaan samalta viivalta
- mahdollistetaan alan uusien innovaatioiden synty

Sote-yritysten määrä on hienoisessa laskussa. Yrityksiä on **18 197**.
 Yksityisissä sote-yrityksissä työskentelee **80 000** henkilöä.
 Julkinen sektori mukaan lukien ala työllistää Suomessa reilut **400 000**
 henkeä. Suurempien sote-yritysten liikevaihto on kasvanut viime vuosina.
 Pienimpien ja keskikokoisten pysynyt ennallaan.

Sote-yritysten liikevaihdot kokoluokittain (1 000 euroa)

Yrittäjien monituottajamalli

Yrittäjien esitykset tiivistetysti

Palvelustrategia

- Sote-järjestäjä pitää velvoittaa laatimaan palvelustrategia.
- Palvelustrategioissa pitää linjata toimivista palveluntuottajamarkkinoista.
- Strategiaprosessissa on oltava kunnan tai maakunnan luottamushenkilöjohto mukana.

Reilu kilpailu erottamalla järjestäminen ja tuottaminen

- Pitää edistää reilua kilpailua eri palveluntuottajien kesken.
- Sotea rakennettaessa on huomioitava markkinoiden toimivuus, kilpailuneutraaliteetti ja pienemmän sopimusosapuolen heikompi neuvotteluasema elinkeinonharjoittajien välisissä sopimussuhteissa.
- Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen pitää sallia.

Yhteinen kustannuslaskentamalli

- Jotta kustannuksia voi vertailla paremmin, julkinen sektori pitää velvoittaa käyttämään yhtä yhtenäistä kustannuslaskennan mallia palveluntuotannossaan.
- Kunnianhimitason tulee olla se, että julkisen tuotannon kustannukset on kohdistettu yksittäisille sote-suoritteille samojen, valtakunnallisesti yhtenäisten perusteiden mukaisesti.

Palvelusetelin arvostuksen pohja kestäväksi

- Seteleiden sekä henkilökohtaisten budjettien arvonmäärityksen pohjaksi pitää asettaa oikein ja aidosti laskettu julkisen vastaavan tuotannon kustannus.
- Arvostuksen pitää seurata aikaa ja yleistä kustannuskehitystä.

Asiakkaalle oikeus valita palveluntarjoaja

- Henkilökohtaista budjettia ja palveluseteliä pitää lisätä määrätietoisesti.
- Palvelusetelin arvostuksen pohjaksi pitää tuoda valtakunnalliset, kustannuskehitystä seuraavat hinnoitteluperusteet ja setelin antamisesta pitää tehdä velvoittava järjestäjälle.

Monituottajamalli

Pitää luoda monituottajamalli:

- Se tarkoittaa, että palveluita on tuottamassa useita eri tahoja: julkisia-, yksityisiä ja kolmannen sektorin palveluntuottajia.
- Sen syntymiseksi tarvitaan lainsäädäntö.
- Monituottajuus tarvitsee rohkeita linjauksia, hankintalain hengen ja tarkoituksen mukaisia julkisia hankintoja ja palvelusetelien laajamittaista käyttöönottoa.

Kuntien haasteina ikääntyminen ja muuttoliike

Tarvitaan vahvat ja kansanvaltaiset järjestämishartiat

Sosiaalipalvelut, terveydenhuolto perustasolla sekä ennaltaehkäisevät hyvinvointipalvelut katsotaan luonteeltaan lähipalveluiksi. Sen vuoksi ne tällä hetkellä järjestää kansalaista lähinnä oleva taho eli kunta. Sote-menojen osuus kuntien budjeteista on suuri, ja vaihtelee 40 - 80 välillä (lähde: Kuntaliitto). Väestön ikääntyminen ja muuttoliike tekee näiden palveluiden järjestämisen, rahoittamisen ja kustannusten hallinnan yhä vaikeammaksi varsinkin pienille kunnille.

47 % kuntamenoista on sotea.

Perusterveydenhuollon järjestäminen ja tuottaminen ovat vaativia tehtäviä. Nyt järjestämistä hoitaa yli 300 eri kuntaa tai kuntayhtymää, ja ne ovat osin päällekkäisiä.

Järjestäminen vaatii pieniä kuntia leveämmät hartiat. Tuottaminen vaatii monituottajamallin, sillä sote-järjestäjä ei saisi joutua yhden tai kahden vahvan toimijan toimittajaloukuun. Yhden tuottajan monopoli on altis tehottomuudelle,

olipa tuottaja sitten julkinen, yksityinen tai kolmannen sektorin toimija.

Perustuslakivaliokunta on viitoittanut, että koska sote-palvelut ovat kansalaisen perusoikeus, niiden järjestäjät tulee valita vaaleilla. Mitä välillisempää kansanvaltaisuus on, sitä herkemmin järjestämisvastuun siirron perustuslainmukaisuus kyseenalaistetaan.

Yrittäjät näkee perusteltuna, että ensi vaiheessa uudelle sote-alueelle (myöh. maakunta) siirretään ensin vain sote-, ja pelastustoimen tehtävät, sillä uudistus on mittava. Muita tehtäviä voidaan pohtia aikaisintaan seuraavalla vaalikaudella.

Historia

Sosiaali- ja terveystoimen uudistusta on yritetty uudistaa monin tavoin:

- Vuonna 2005 alkaen kunta- ja palvelurakennemuutokset (Paras-hanke), mistä seurannut yhteistoimintavelvoite on yhä voimassa.
- Vuonna 2011 kuntauudistusyritys
- Vuosina 2013–2014 esitetyt sote-uudistukset
- Vuosina 2015–2019 pyrittiin toteuttamaan suuri uudistus, jossa olisi syntynyt monialaiset maakunnat. Asiakkaille olisi tullut laajahko valinnanvapaus sote-palveluntuottajiin.

Uudistusyritykset ovat johtaneet tilanteeseen, jossa tehdään aluekohtaisia ratkaisuja. Vaihtoehtoisesti palvelutuotannon kehittämiseen liittyvät ratkaisut jäävät tekemättä. Kun uudistukset ovat viivästyneet, pienen, kasvullisen, kotimaisen ja omistajavetoisen sote-tuottajakentän näkymä on hämärtynyt.

Uudistamisen tarve on selvä. Väestö vanhenee ja sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve kasvaa. Paine palveluiden rahoit-

Palvelut voidaan turvata siten, että huomioidaan yritykset, panostetaan ennaltaehkäisyyn, innovaatioihin, ja rahoituksen uudistamiseen.

tuksen turvaamiseksi kasvaa kehnon kuntatalouden vuoksi. Osaavan työvoiman puute näkyy esimerkiksi lastensuojelussa ja vammaispalveluissa sekä siinä, ettei terveyskeskukseen pääse.

Palvelut voidaan turvata uudistamalla sosiaali- ja terveyspalvelut siten, että huomioidaan yritykset, panostetaan ennaltaehkäisyyn, innovaatioihin, ja rahoituksen uudistamiseen.

Asiakkaille valintaoikeus

Asiakkaalle tulee antaa oikeus valita palveluntuottaja niin useissa palveluissa kuin mahdollista. Ihmisten valintaoikeuden lisääminen on suurin palveluiden laatua ja saatavuutta kehittävä muutosvoima. Kun palveluntuottajan on valinnut asiakas eikä hallinto, voidaan palvelua kehittää vastaamaan asiakkaiden tarvetta. Tuottajille maksettavien korvausten taso asettaa raamit tälle kehitykselle.

Hallituksen sote

Hallitusohjelma lähtee siitä, että sote-palvelut tuotetaan pääosin julkisena palveluna. Sosiaali- ja terveystieteiden uudistuksen keskeisenä tavoitteena on:

1. kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja,
2. turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut kaikille,
3. parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta,
4. turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti ja
5. vastata yhteiskunnallisten muutosten tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Yrittäjien esitykset tiivistetysti

Palvelustrategia

- Sote-järjestäjä pitää velvoittaa laatimaan palvelustrategia.
- Palvelustrategioissa pitää linjata toimivista palveluntuottajamarkkinoista.
- Strategiaprosessissa on oltava kunnan tai maakunnan luottamushenkilöjohto mukana.

Reilu kilpailu erottamalla järjestäminen ja tuottaminen

- Pitää edistää reilua kilpailua eri palveluntuottajien kesken.
- Sotea rakennettaessa on huomioitava markkinoiden toimivuus, kilpailuneutraliteetti ja pienemmän sopimusosapuolen heikompi neuvotteluasema elinkeinonharjoittajien välisissä sopimussuhteissa.
- Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen pitää sallia.

Yhteinen kustannuslaskentamalli

- Jotta kustannuksia voi vertailla paremmin, julkinen sektori pitää velvoittaa käyttämään yhtä yhtenäistä kustannuslaskennan mallia palveluntuotannossaan.
- Kunnianhimoitason tulee olla se, että julkisen tuotannon kustannukset on kohdistettu yksittäisille sote-suoritteille samojen, valtakunnallisesti yhtenäisten perusteiden mukaisesti.

Palvelusetelin arvostuksen pohja kestäväksi

- Seteleiden sekä henkilökohtaisten budjettien arvonmäärityksen pohjaksi pitää asettaa oikein ja aidosti laskettu julkisen vastaavan tuotannon kustannus.
- Arvostuksen pitää seurata aikaa ja yleistä kustannuskehitystä.

Asiakkaalle oikeus valita palveluntarjoaja

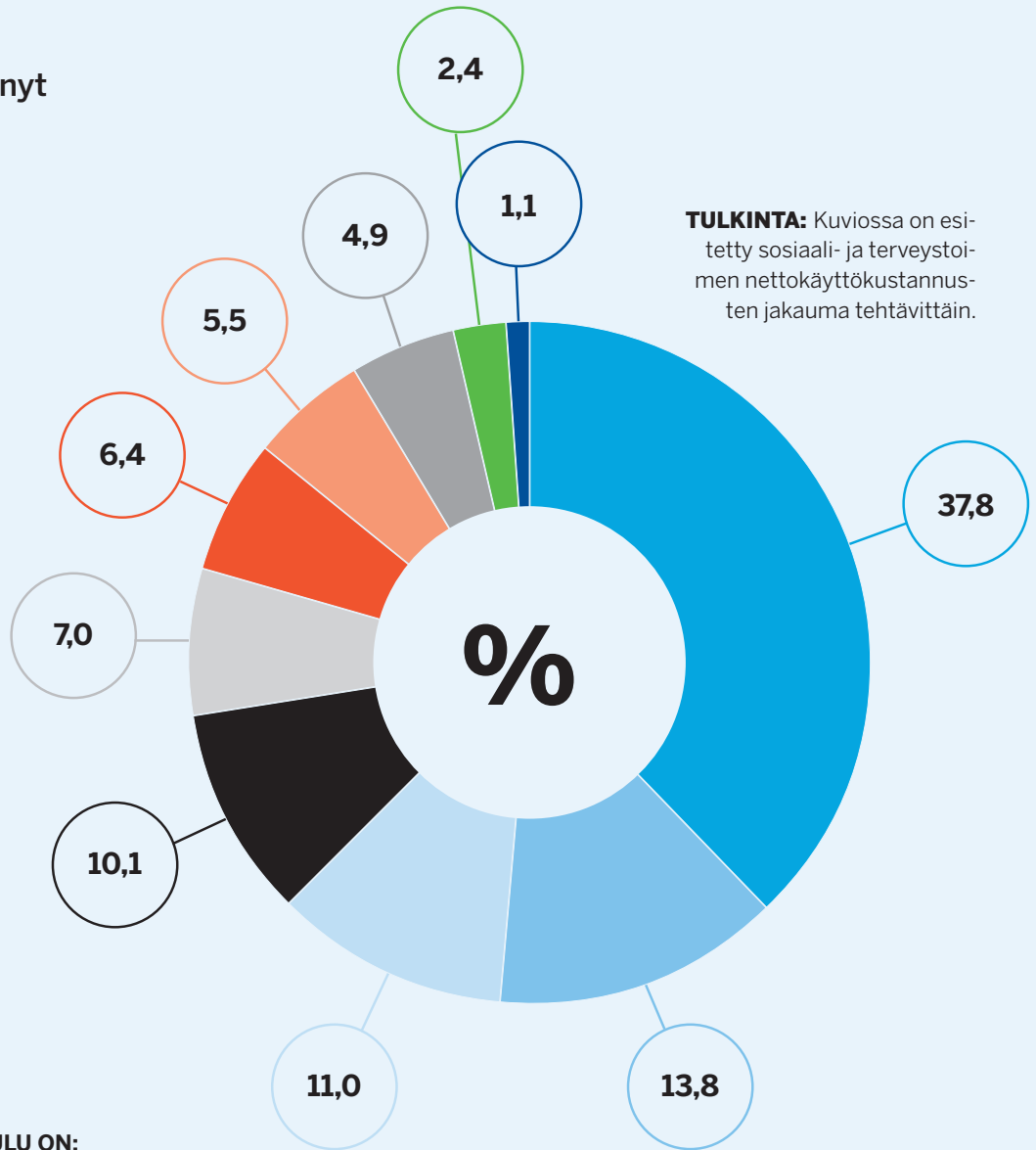
- Henkilökohtaista budjettia ja palveluseteliä pitää lisätä määrätietoisesti.
- Palvelusetelin arvostuksen pohjaksi pitää tuoda valtakunnalliset, kustannuskehitystä seuraavat hinnoitteluperusteet ja setelin antamisesta pitää tehdä velvoittava järjestäjälle.

Monituottajamalli

Pitäää luoda monituottajamalli:

- Se tarkoittaa, että palveluita on tuottamassa useita eri tahoja: julkisia-, yksityisiä ja kolmannen sektorin palveluntuottajia.
- Sen syntymiseksi tarvitaan lainsäädäntö.
- Monituottajuus tarvitsee rohkeita linjauksia, hankintalain hengen ja tarkoituksen mukaisia julkisia hankintoja ja palvelusetelin laajamittaista käyttöönottoa.

Sote-menojen jakauma nyt

TULKINTA: Kuviossa on esitetty sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttökustannusten jakauma tehtävittäin.

VALMISTELUN TAVOITEAIKATAULU ON:

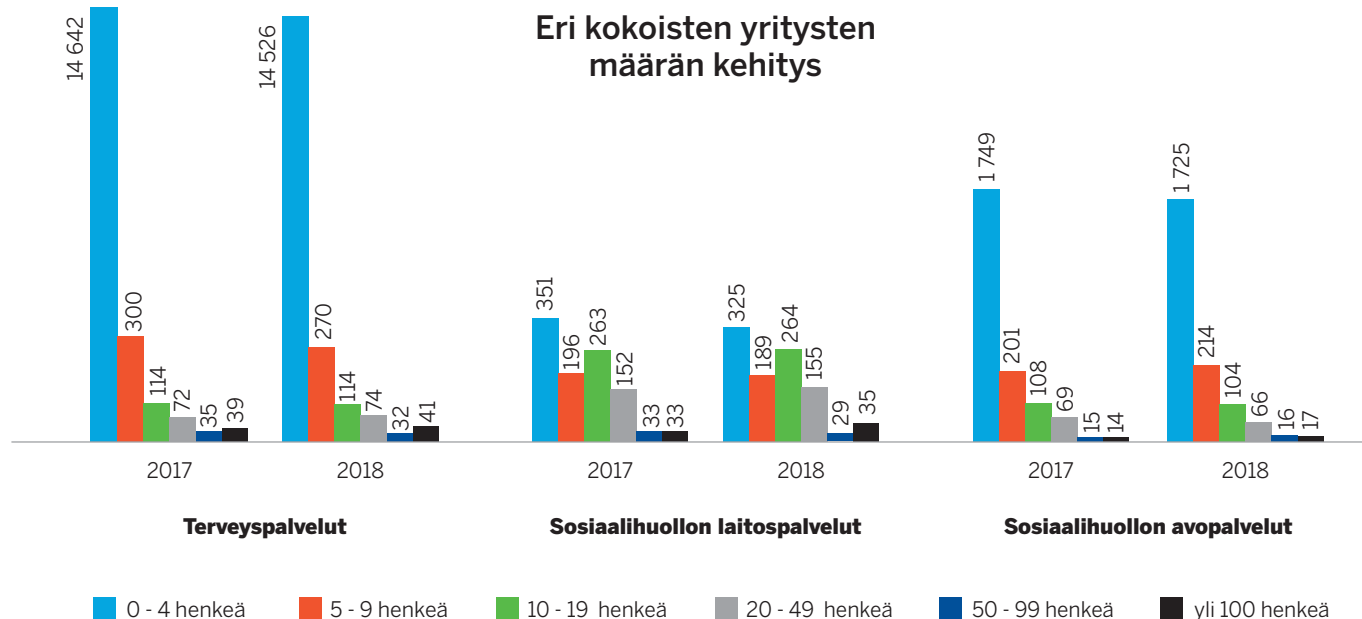

Sote-yrittäjät yrittävät yksin ja ikääntyvät

Yksinyrittäjien määrä kasvaa. 2000-luvulla on työllisten joukkoon syntynyt lähes 60 000 uutta yksinyrittäjää. Yksinyrittäjiä on siis kaksi kolmasosaa suomalaisista yrittäjistä.

Sote-yrityksiä Suomessa on 18 197. Niistä valtaosa, yli 91 % on enintään 4 hengen yrityksiä.

Sote-yrittäjätkin ikääntyvät. Valtaosan heistä on pohdittava, mitä yritykselle tapahtuu oman yrittäjäuran jälkeen. Kaikista yrittäjistä 73 000 on yli 55-vuotiaita. Toimiva yritys on jatkajalle houkutteleva oston kohde, jos yrityksellä on uskottavat tulevaisuudennäkömät. Finnveran mukaan onnistuneen omistajanvaihdon tekneistä yrityksistä kolmannes on muotoutunut kasvuyrityksiksi.

Soten järjestäminen on kansanvaltainen tehtävä

Järjestäminen ja tuottaminen on erotettava

Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen mahdollistaa järjestäjälle keskittymisen järjestämistehtävään. Roolien erottamisesta ei ole suoraa kirjausta hallitusohjelmassa. Kuitenkin hallitusohjelma jättää tilaa tulevaisuuden itsehallintoalueiden tai maakuntien itse päättää järjestämisen ja tuottamisen erottamisesta alueellaan.

Järjestämistehtävän pitää olla tuottajaneutraali. Se tarkoittaa, että järjestäjä kohtelee eritaustaisia tuottajia samanveroisesti. Hyvä esimerkki tästä on Keski-Suomen maakuntavalmistelussa viime vaalikaudella kantanut ajatus: Maakunta valmistautui järjestämistehtäväänsä ikään kuin julkista tuotantoa ei olisi tulossa alueelle lainkaan. Tällöin julkinenkin tuotanto sopeutuu järjestäjän asettamiin ehtoihin samaan tapaan kuin muutkin palveluntuottajat. Jos kävisi päinvastoin, ja tuotanto sanelee ehdot järjestämiselle, on järjestäjä yhden toimijan toimittajaloukussa, eikä tervettä kilpailua synny. Järjestäjän ja tuottajan roolien erottaminen jakaa mielipiteitä poliittisesti. Yrittäjien mielestä roolit tulee pitää selvästi erillään, jotta järjestäminen on tasapuolista ja lähtee asiakkaan eikä yksittäisen tuottajan tarpeista.

JÄRJESTÄJÄN TEHTÄVÄT

Järjestäminen on vaativa tehtävä, johon kuuluvat muun muassa

1. tuottajille maksettavista korvauksista päättäminen,
2. puolueeton asiakkaiden ohjaaminen eri palveluntarjoajien palveluiden äärelle,
3. julkisen tuotannon kustannusten sekä palvelusetelin arvon tason seuraaminen,
4. tuottajien sopimusohjaaminen ja -valvonta sekä
5. palvelumarkkinoiden toimivuudesta vastaaminen.

Integraatio tarkoittaa siilojen purkamista

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kannattaa integroida eli ottaa saman järjestäjän järjestettäväksi. Integraatiolla tarkoitetaan myös palveluntuotannon yhteensovittamista, jotta päähuomion saa asiakas, eivät tuottajat. Kolmas merkitys on perusterveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon järjestämistehtävän siirto samalle taholle. Nykyisin perusterveydenhuollon järjestäjinä ovat kunnat ja erikoissairaanhoidon sairaanhoitopiirit sekä tietyiltä osin niiden yhdessä muodostamat erityisvastualueet. Integraatiolla saavutetaan parempi ennaltaehkäisyvyys, mikä johtaa rajallisten resurssien järkevämpään käyttöön. Lisäksi palveluiden rahoittamisen osaoptimoinnin ongelmien pitäisi vähentyä, kun kustannuksia ei enää voida ohjata toiselle maksajalle.

Palvelustrategialla ohjataan, mitä palveluntuottamiselta halutaan

Palvelustrategia tarkoittaa sitä, että palvelujen järjestäjä linjaa, miten palvelut järjestetään. Se tarkoittaa strategisten tavoitteiden asettamista palveluille, kuten palveluiden saavutettavuus (esim. odotusajat) tai paikallisen yritysten mahdollisuus olla mukana palveluntuottajina. Palvelustrategian hyväksyy kansanvaltaisesti valittu hallinnollinen elin (kunnanvaltuusto, maakunta-

Julkisissa sosiaali- ja terveystalvueluissa on tunnistettava neljä eri roolia:

valtuusto). Palvelustrategian laatiminen on siis kansanvaltainen prosessi.

Keinona palvelustrategiassa on yleensä linjauksia esimerkiksi siitä, kuinka ison osan palveluista tuottaisivat yritykset tai kolmas sektori ja kuinka ison osan julkinen sektori. On hyvin tärkeää, että palvelustrategia tunnistaa pk-yrityttäjäyden sekä toimivien markkinoiden merkityksen.

Sote-uudistuksessa maakunnalle pitää asettaa velvoite laatia palvelustrategia.

Kunnilla on kuntalain mukaan oltava kuntastrategia, joka linjaa kunnan tarjoamien palveluiden järjestämistä. Se ei kuitenkaan ulotu riittävän pitkälle sosiaali- ja terveydenhuollon tai hyvinvoinnin palveluihin.

Palvelustrategian laatiminen on kriittistä, koska se asettaa vastuun palvelujen tuottamiseen liittyvistä ratkaisuista demokraattisesti valituille päättäjäille. Ilman strategisia linjauksia yksittäinen viranhaltija joutuu linjaamaan, mitkä palvelut kunta

tuottaa itse ja mitkä palvelut yksityissektori hoitaa. Julkisen sektorin työntekijöille itselleen ei voi jättää ratkaisuvalltaa siitä, supistetaanko vai laajennetaanko kunnassa heidän työtovereidensa työtehtäviensä määrää.

Ennen uudistusta

Ennen uudistuksen toteutumista on vaadittava nykyisiä sosiaali- ja terveystalvueluiden järjestäjiä laatimaan tai päivittämään palvelustrategiansa. Nykyiset vapaaehtoisesti perustetut sote-kuntayhtymät uutisoivat tällä hetkellä lähes kaikkialla erittäin merkittävistä budjetin alijäämistä. On välttämätöntä ottaa kuntayhtymiä rahoittavat kunnat kunnolla mukaan palvelustrategiaprosessiin. Muutoin rahat eivät riitä. Hallituksen sote-uudistuksen voimaantulo vie joka tapauksessa joitakin vuosia, ja siihen saakka kuntien on selvittävä järjestämistehtävästään.

- Palvelustrategia on laadittava tai päivitettävä jo ennen sote-uudistusta – sekä kunnissa että vapaaehtoisesti syntyneissä sote-kuntayhtymissä.
- Palvelustrategiatyöhön on otettava luottamushenkilöjohto mukaan.
- Palvelustrategian laatimisprosessi ja strategia tekee näkyväksi sen, jos joillakin sote-tuottajilla on erityisen vahva asema toisiin nähden.

Tulevaisuuden sote-keskus tarvitsee kaikkia tuottajia

Hallituksen sote-uudistuksessa perustason palveluja vahvistetaan ja painopistettä siirretään ehkäisevään työhön. Tavoitteena on varmistaa, että palvelut vastaavat tarpeisiin ja ongelmiin puututaan ajoissa.

Peruspalveluja kehitetään ”Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus” -ohjelmassa. Ohjelman tarkoituksena on perustaa Suomeen laaja-alaisia sosiaali- ja terveyskeskuksia, jotta ihmiset saavat tarvitsemansa avun yhdellä yhteydenotolla.

On myönteistä, että peruspalvelujen saatavuutta vahvistetaan ja kehitetään asiakasta ajatellen. Julkisesti tuotettujen palveluiden osuus sote-palvelutuotannosta on aleneva, vaikka sen rahoitus on pysynyt ennallaan.

Hankkeen tavoitteet ovat linjassa varsinaisen sote-uudistuksen keskeisen tavoitteiden kanssa. Kunnat ja kuntayhtymät voivat hakea hankkeeseen varatusta 70 miljoonan euron rahoituksesta valtionavustusta omiin kehittämishankkeisiinsa.

Julkinen sektori ei onnistu ilman yksityistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon osaavaa työvoimaa ei ole vapaana, vaan osaavat ovat työskentelemässä yrityksissä, järjestöissä sekä julkisella sektorilla. Työpaikan vaihdon sijaan on luontevinta mahdollis-

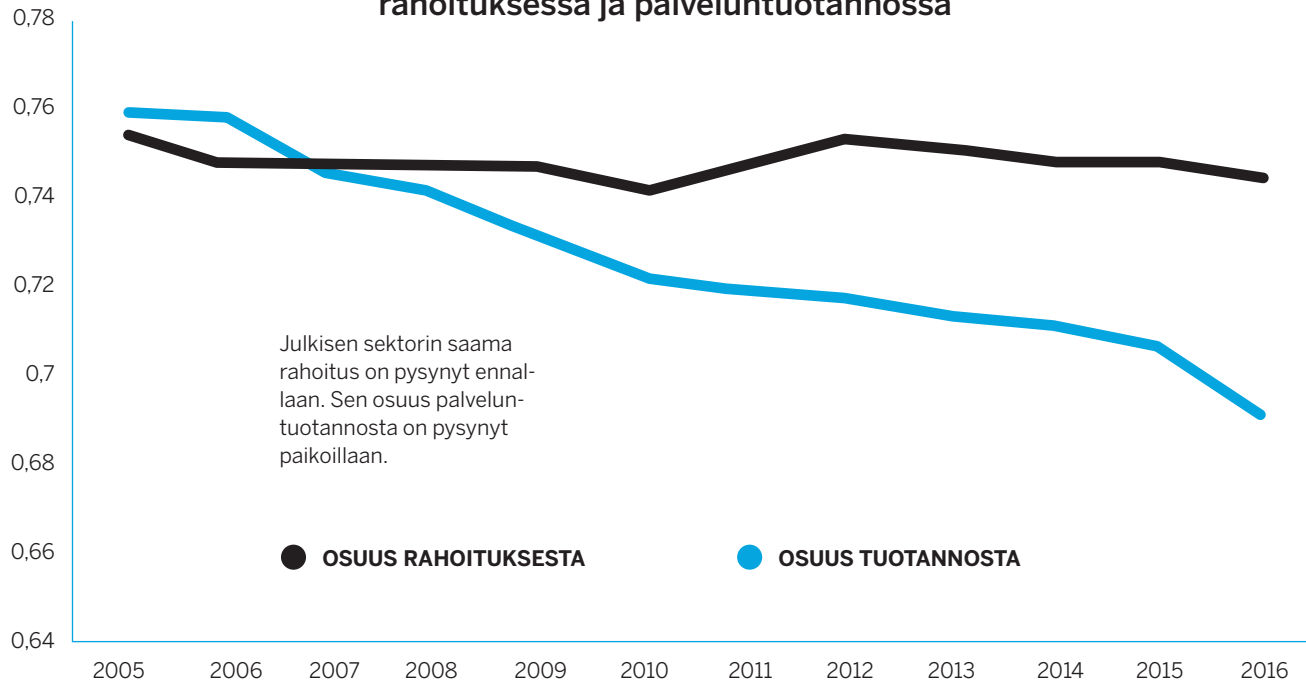
taa asiakkaille pääsy näiden ammattilaisten luo siellä, missä nämä nyt ovat.

Työmarkkinoille on eduksi, että alalla on sekä yksityisen että julkisen sektorin työpaikkoja tarjolla, koska tämä dynamiikka sparraa molempia kehittämään organisaatioiden tehokkuutta, palkkakehitystä ja johtamista. Ala, jolla on yksinomaan julkisen sektorin työpaikkoja, ei houkuttele uusia osaajia.

Yritysten kanssa tapahtuva yhteiskehittäminen on rajattu hankerahoituksesta ulos. Tämä on huono asia. Yritystenkin on voitava osallistua tulevaisuuden sote-keskusten kehittämiseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Sote-uudistukselle asetetut tavoitteet palvelujen saatavuuden lisääntymisestä ja kustannustehokkaammasta tuotannosta toteutuvat vain, kun koko palvelutuotantopotentiaali otetaan huomioon.

Julkisen sektorin osuus sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa ja palveluntuotannossa

Lähde: Yksityisen ja julkisen sektorin työnjako sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kotakorpi K. & Seuri, A: (2019) Talous ja yhteiskunta 1 / 2019, s. 40.

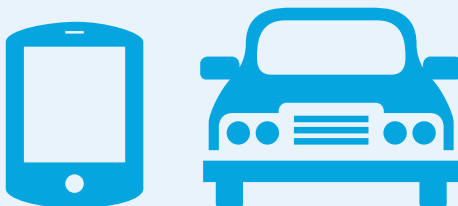
Yritysten tulee olla tiiviisti mukana sote-keskusten palvelutarjonnan toteuttamisessa esimerkiksi palvelusetelillä kautta. Yritykset voivat paikata aukkoja tai kokonaisia osa-alueita, joita julkinen palveluntuottaja ei täytä. Näin voidaan taata alueellisesti tasa-arvoinen palvelujen saatavuus.

Julkisen ja yksityisen sektorin hyvästä yhteistyöstä on jo nyt olemassa hyviä toimintamalleja, joita tulee kehittää ja ottaa myös laajemmin käyttöön. Julkisia palveluja on tuotettava monituottajamallilla, jotta palvelutarpeen kasvaessa resurssit riittävät kaikille niitä tarvitseville.

YKSITYISEN SEKTORIN ROOLI:

- 1. KEHITTÄJÄ** Yrityksiä tarvitaan kehittämään palveluja tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa.
- 2. PALVELUNTUOTTAJA** Yrityksillä on oltava selkeä rooli palveluntuottajana.
- 3. MONIPUOLISTAJA** Palvelusetelit ja henkilökohtaiset budjetit pitää ottaa osaksi Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaa. Siten varmistetaan tuotannon monipuolisuus ja palveluiden saatavuus.

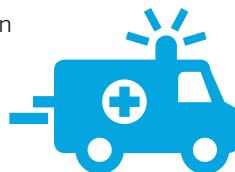
TULEVAISUUDEN SOSIAALI- JA TERVEYSKESKUS

- SOSIAALIPALVELUT
- TERVEYSPALVELUT
- SUUN TERVEYDENHUOLTO
- KOTIHOITO
- MIELENTERVEYSPALVELU
- PÄIHDEPALVELUT
- AVOKUNTOUTUS
- NEUVOLAPALVELUT
- EHKÄISEVÄT PALVELUT

Monituottajamalli on välttämätön

Yrittäjyyttä voidaan edistää linjaamalla, miten kunta ja muut julkisyhteisöt hankkivat itse tarvitsemansa palvelut tai miten kunta järjestää järjestämisvastuullaan olevat palvelut: tuottaako kunta palvelut itse vai hankkiiko kunta ne markkinoilta. Yleensä markkinoiden hyödyntäminen tuottaa kuntalaisten kannalta hyvän lopputuloksen: talusteorioiden mukaan kilpailun puuttumisesta aiheutuva hyvinvointitappion määrä on noin 20 prosenttia.

Monituottajamalli tarkoittaa ratkaisua, jossa palveluita on tuottamassa useita eri tahoja: julkisia-, yksityisiä- ja kolmannen sektorin palveluntuottajia. Suomeen tarvitaan aito monituottajamalli varmistamaan sote-palveluiden oikea-aikainen ja maantieteellisesti kattava saatavuus. Monituottajamalli edistää palveluiden laatua ja taloudellista tehokkuutta.

Monituottajuuden vahvistaminen on vaativa tehtävä julkiselle toimijalle. Huonoja esimerkkejä löytyy muun muassa sairaankuljetuksesta. Terveystieteiden tutkimusten mukaan vuonna 2011 vastuu sairaankuljetuksesta siirtyi kunnilta sairaanhoitopiireille. Siirron toteuduttua julkinen järjestäjä (sairaanhoitopiirit) ovat käytännössä luoneet ensihoidon alalle julkisen monopolin ja 200 yritystä on lopettanut toimintansa. Niillä alueilla, joissa yrityksillä on vielä rooli, on markkina keskittynyt.

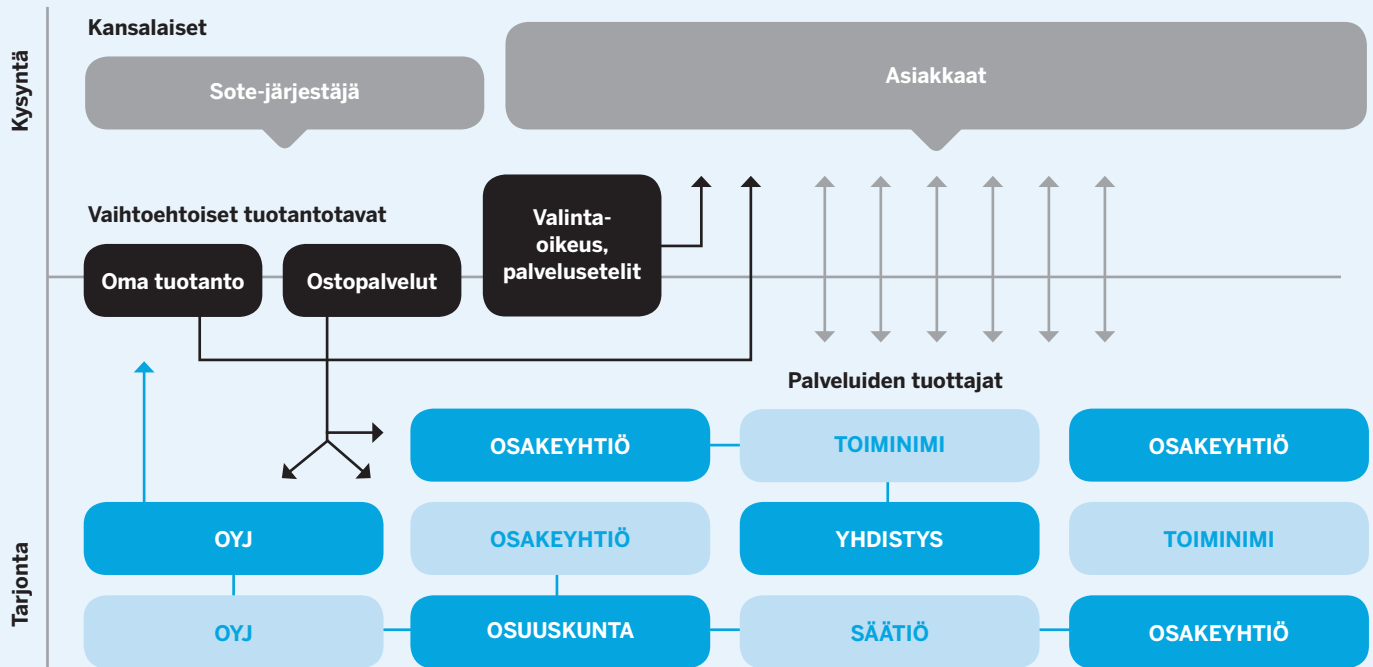
Asia voidaan korjata nyt valmisteltavassa sote- ja pelastustoimen uudistuksessa.

Sekä kiireettömät että kiireelliset kuljetuspalvelut pitää lähtökohtaisesti järjestää julkisena hankintana ja valiten useita eri toimijoita.

MONITUOTTAJAMALLIN TOTEUTUMINEN EDELLYTTÄÄ, ETTÄ:

1. Järjestäminen ja tuottaminen on erotettu toisistaan.
2. Järjestäjällä on vastuu palvelumarkkinoiden toimivuudesta.
3. Palveluiden tuottamista on avattu monipuolisesti erilaisille toimijoille julkisten hankintojen- tai palvelusetelin avulla.
4. Palveluiden tuottajilta edellytetään yhdenmukaisia ehtoja ja menettelyjä, muun muassa palveluntuottajaksi rekisteröitymisessä.
5. Pienet palveluntuottajat voivat halutessaan osallistua laajojen palvelukokonaisuuksien tuotantoon muodostamalla vapaaehtoisuuteen perustuvia yhteenliittymiä.
6. Palveluiden tuottamisessa kilpailun tasapuolisuudesta on huolehdittu, eikä millään taholla ole toiseen verrattuna rakenteellisista syistä tai lainsäädännöstä johtuvaa poikkeavaa kilpailuetua.
7. Markkinoiden haitalliseen keskittymiseen voidaan puuttua.
8. Otetaan laajasti käyttöön asiakkaille oikeus valita palveluntarjoajansa tai saada henkilökohtainen budjetti. Tämä toimisi erityisesti sote-palveluissa sekä julkisissa yritys- ja työvoimapalveluissa.
9. Toiminnan laatua säännellään kohtuullisin ja oikea suhtaisin säännöksiin suhteessa reiluun kilpailuun ja yrittämisen vapauteen. Otetaan sote-lainvalmistelun työkaluksi EU-sääntelyssä käytettävä pk-yritystesti.
10. Julkinen ja yksityinen toimija asetetaan lähtökohtaisesti samaan asemaan toiminnan sisältöä ja laatua koskevassa sääntelyssä.
11. Alalle pääsyä ei rajoiteta viranomaisen tarveharkinnalla tai hankintapäätöksillä.
12. Toimilupia vaaditaan vain, jos asiakkaan suoja tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai oikeusvaltioperiaatteen toteuttaminen sitä välttämättä edellyttävät. Toimilupa ei perustu palvelutarpeen harkintaan vaan harjoitettavan toiminnan laadun varmistamiseen.

Yrittäjien monituottajamalli

Asiakkaan pitää voida valita palveluntuottajansa

Yksityisten tuottamat sosiaali- terveys- ja hyvinvointipalvelut (myöh. sotehy) pääsevät markkinoille menestymällä hankintalain mukaisessa kilpailutuksessa tai mallissa, jossa palvelumarkkina on avattu kaikille vaatimukset täyttävälle toimijoille. Jälkimmäiseen kuuluvat palvelusetelit ja henkilökohtaiset budjetit. Seteleissä ja henkilökohtaisissa budjeteissa palvelutarjoajan valitsee asiakas, ei hallinto. Asiakas voi arvioida,

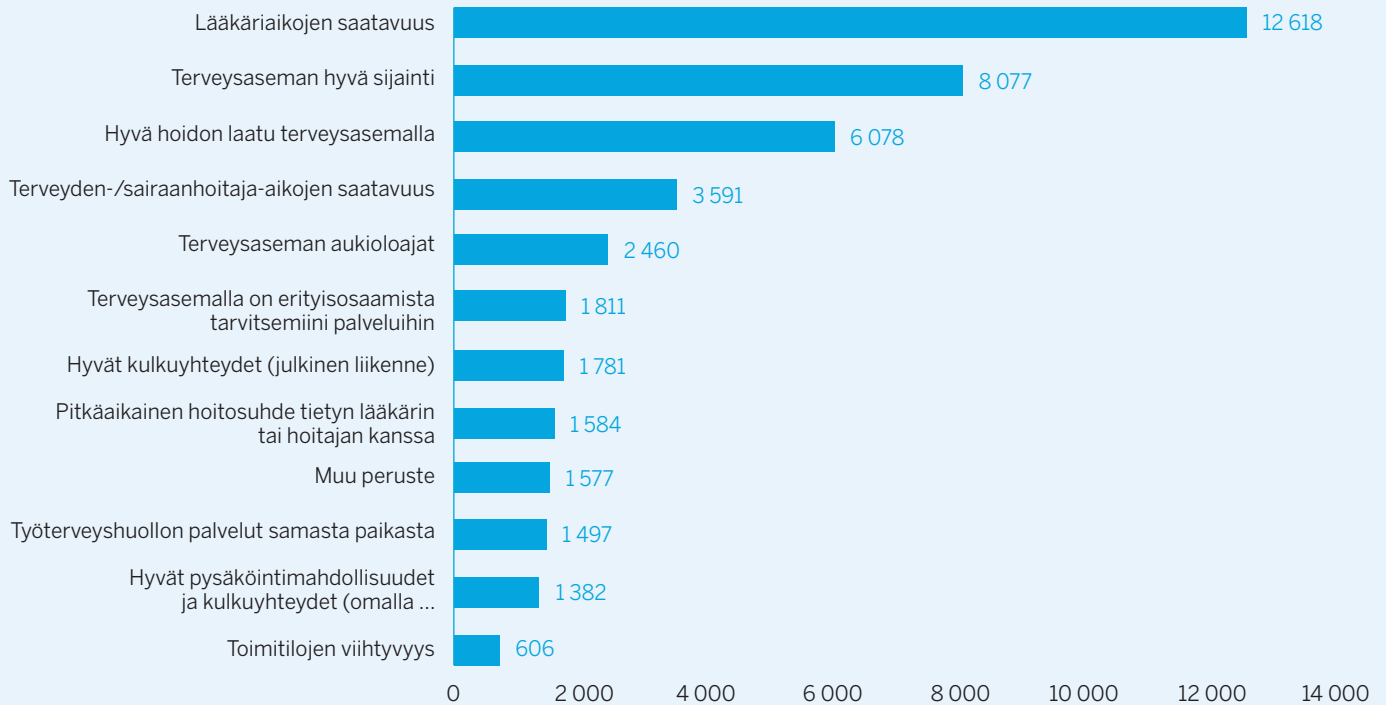
verrata ja käyttää päätösvaltaa palveluntuottajan valinnassa itsenäisesti.

Palveluiden toteuttaminen julkisena hankintana on sitä, että asiakkaan sijasta hallinto päättää palvelujen tuottajat. Tässä on vaarana, että vain isot toimijat menestyvät kilpailutuksessa. Vaaraa voidaan poistaa ottamalla käyttöön pakollinen markki-

Asiakas saa valita:

Syyt miksi asiakas haluaa valita

Lähde: STM, Valinnanvapauskokeilun väliraportti Q2/2019

navuoropuhelu tarjoajaehdokkaiden kanssa ennen hankintailmoituksen julkaisua, ja luomalla käytäntöjä, joissa markkinaa pidetään auki uusille ja pienille toimijoille.

Syyt, miksi asiakas käyttää valintaoikeuttaan ovat selvät: Saatavuus, sijainti ja laatu painavat vaakakupissa eniten.

Palvelusetelillä pitää kannustaa laatuun

Palvelusetelit ja henkilökohtaisen budjetit voidaan kohdentaa täsmäratkaisuihin. Siksi maakunnilla tulee myöhemmin olla tarpeeksi toimivaltaa ottaa käyttöön ja innovoida omia asiakkaan valinnanvapauteen ja innovointiin kannustavia välineitä. Palveluiden saatavuudessa digitaaliset sotehy-palvelut sopivat erinomaisesti toteutettavaksi palvelusetelillä tai henkilökohtaisella budjetilla.

*Palvelusetelin arvon
pitää olla riittävä, ja seurattava
yleistä kustannuskehitystä.*

Kokemukset palvelusetelistä ovat hyviä. Palvelusetelin käytönnotolla on ollut myönteisiä vaikutuksia paikalliseen elinkeinoelämään ja alueelliseen elinvoimaan. Tärkeintä on varmistaa, että setelin arvoa ei määritellä liian alhaiseksi, ettei markkinaa valtaa toimijat, jotka pystyvät toimimaan tappiolla pitkään. On myös tärkeää seurata julkisen sote-tuotannon kustannustasoa ja palvelusetelin arvoa vuosittain. Ilman seurantaa julkisen tuotannon kustannuksilla on taipumus kasvaa, ja palvelusetelin arvon on taipumus jäädä laahaamaan jälkeen. Kumpikaan ei ole asiakkaan eikä Suomen etu.

Neutraali palveluohjaus on toinen nykytilan puute. Julkisen tuotannolla on mahdollisuus suosia omaa tuotantoaan setelituottajiin nähden. Se ilmenee muun muassa siten, ettei asiakkaalle kerrota palvelusetelistä tai saada se näyttämään vaivalloiselta vaihtoehdolta.

Yrittäjien mielestä julkisen ja yksityisen sekä kolmannen sektorin tulisi olla samalla viivalla: Setelin voisi käyttää myös

julkiseen tuotantoon. Palvelusetelin laaja käyttöönotto olisi hyvä toteuttaa jo ennen kokonaisuudistuksen valmistumista.

Asiakkailla tulee antaa subjektiivinen oikeus palveluseteliin vähintään perustasolla niihin palveluihin, joihin asiakasseteli viime vaalikaudella ulotettiin ja niihin, joissa hoitotakuu ei toteudu. Lisäksi tulee varmistaa palvelusetelikokeilut myös ehkäiseviin palveluihin, esimerkiksi liikuntaan.

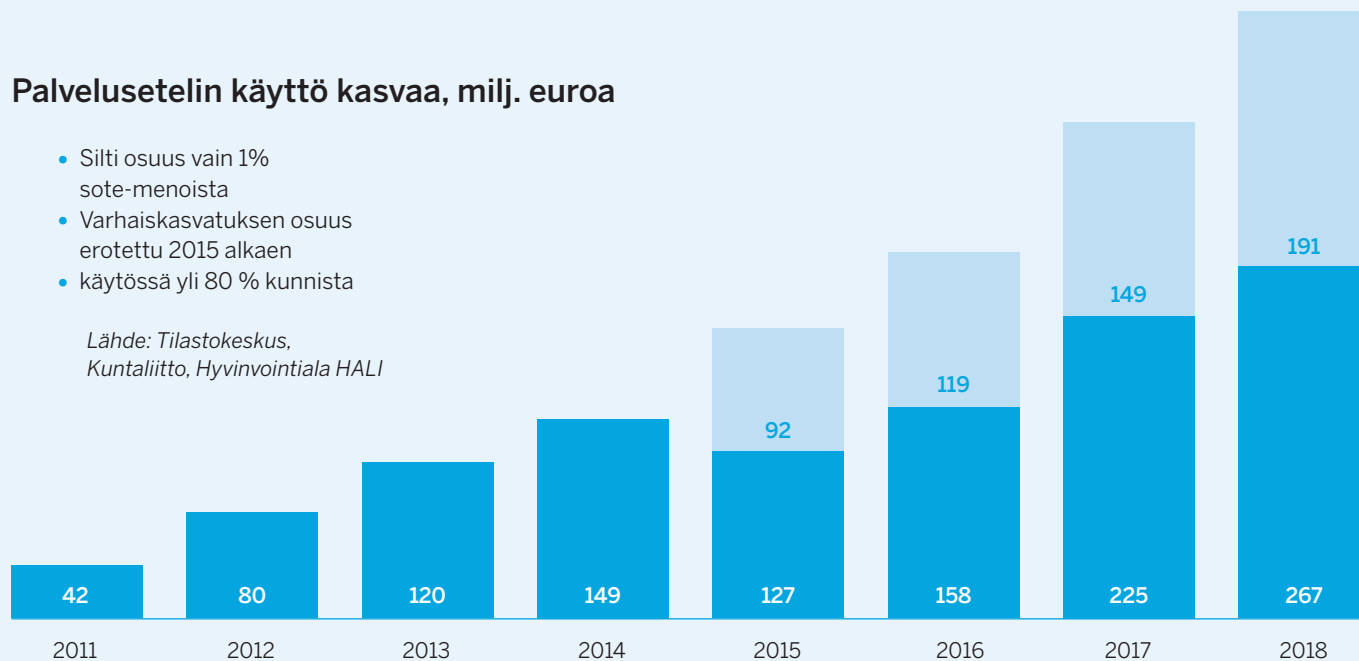
- Palvelusetelin tarjoamisen tulee olla velvoittavaa sotehy-järjestäjälle.
- Kansallisten palvelusetelimallien tuotteistusten ja arvostamisperusteiden luomisessa kannattaa hyödyntää aiemman sote-valmistelun pohjatyötä sekä palvelusetelioperaattoreiden tietojärjestelmissä olevia kuntien omistamia tuotteistustietoja.
- Palvelusetelin hinnoittelun oikeudenmukaisuus varmistetaan siten, että selvitetään vastaavan palvelun julkisen tuotannon todelliset kustannukset.
- Palvelusetelin tuotteistuksessa käytettävä laatu tulee olla määritelty minimitasoltaan samoille kriteereille kuin vastaava palvelu on määritetty julkisena tuotantona tai julkisena hankintana. Vain siten asiakkaat ovat yhdenvertaisessa asemassa.

Palvelusetelin käyttö kasvaa, milj. euroa

- Silti osuus vain 1% sote-menoista
- Varhaiskasvatuksen osuus erotettu 2015 alkaen
- käytössä yli 80 % kunnista

Lähde: Tilastokeskus,
Kuntaliitto, Hyvinvointiala HALI

Yhteinen kustannuslaskenta tarvitaan

Sote-kustannuksia pitää voida verrata keskenään. Vertailtavuuden parantamiseksi kunnille tulisi säätää yhteinen kustannuslaskennan malli. Jotta palvelusetelin arvo määritettäisiin oikein, tarvitaan kansalliset hinnoitteluperusteet palvelusetelin oikeaa arvonmäärittämistä selkeyttämään. Vasta tämän jälkeen voidaan edistää palveluiden kustannustehokkuutta ja yritysten tuottamien palvelusetelien käyttöönottoa kunnolla. Keskeistä on, että palvelusetelin arvonmäärityksen pohjana on samalla tavoin laskettu julkinen tuotanto.

Julkisen palvelun tehottomuutta ei ole hyväksyttävää rahoittaa verovaroista. Siltä on vaadittava vertailukelpoista kustannuslaskentaa ja -seurantaa.

Kuntia ja maakuntia tulee ohjata ostolaskudatan julkistamiseen lakivelvoitteella. Ostolaskutietojen julkaiseminen avoimena datana parantaa avoimuutta, sisäistä valvontaa ja tiedolla johtamista. Se myös mahdollistaa kustannussäästöjen hakemisen sekä tietojen paremman vertailtavuuden.

Julkisen palvelun tehottomuutta ei ole hyväksyttävää rahoittaa verovaroista. Siltä on vaadittava vertailukelpoista kustannuslaskentaa ja -seurantaa.

Esimerkiksi palvelusetelin arvonmääritys lähtee liikkeelle vastavan julkisen palvelun kustannusten määrittämisestä. Nykytila ei ole tyydyttävä: Kustannuslaskenta huomioi harvoin kaikki kustannukset. Nyt monet yksityiset toimijat eivät pysty tuottamaan niitä palveluja, joissa ei saa lain mukaan olla omavastuusuutta.

Liian alhainen arvo on nykytilan pahin ongelma

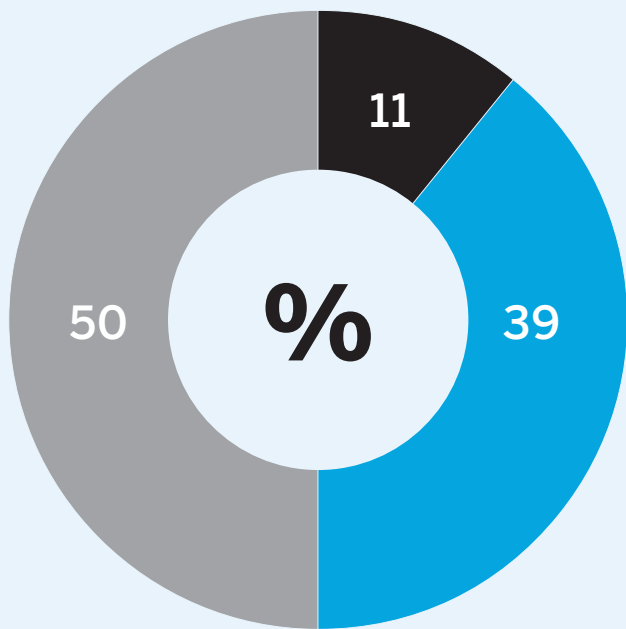
Tällä hetkellä kunnat määrittelevät itsenäisesti hinnan järjestämilleen palveluille. Kunnan oman työn hinta määritellään liian alhaiseksi, eikä laskelmissa useinkaan huomioida tila- ja laiteinvestointien poistojen vaikutusta. Lisäksi julkisen palvelutuotannon ostoihin sisältyvä oikeus arvonlisäveron kahteen eri palautukseen jätetään yleensä laskennassa huomioimatta. Kunnilla on oikeus sekä niin sanottuun kuntapalautukseen että sote-palveluihin liittyvään laskennalliseen palautukseen.

Julkisen sektorin pitää pystyä laskemaan oman tuotantonsa kustannukset aidosti ja kaikki kustannuserät huomioiden. Yleiskustannukset tulee vyöryttää yksittäisille sote-suoritteille samojen perusteiden mukaan kaikkialla maassa. Palvelusetelin pitää olla vaihtoehto palveluiden julkiselle tuotannolle ainakin silloin, kun palveluiden tuotannon omakustannushinta on markkinahintaa korkeampi. Kunnat eivät usein pysty itse tuottamaan palvelua sillä arvolla, joka kyseiseen palveluun tarkoitetulle palvelusetelille on annettu.

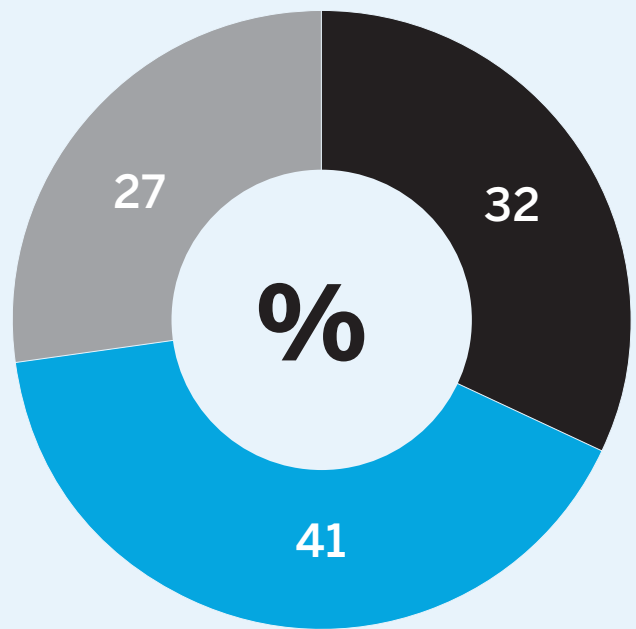
Onko palvelusetelin arvo riittävä laadukkaiden palveluiden tuottamiseen?

Kunnat

■ EI ■ KYLLÄ ■ EN OSAA SANOA
(n = 133 kuntatyöntekijää)

Palveluntuottajat

■ EI ■ KYLLÄ ■ EN OSAA SANOA
(n = 199 palveluntuottajaa)

Julkisista hankinnoista sotessa

Yrittäjät pitää hankintalakia onnistuneena. Laki huomioi kotimaisen pk-yrittäjyyden hyvin. On tärkeää, että lain joustavuudet otetaan käyttöön kaikissa hankintayksiköissä koko maassa. Tämä on tärkeää myös sote-palveluiden saatavuuden kannalta.

Sosiaali- ja terveyspalveluita uudistaessa on edistettävä hankintalain tavoitteita ja vahvistettava suomalaisten pk-yrityksien mahdollisuuksia osallistua julkisiin hankintoihin. Yrityksille tulee turvata tasapuoliset olosuhteet kilpailuilla markkinoilla. Hallituksen toimenpiteiden ei pidä ohjata suurten hankintakokonaisuuksien laadintaan, mikä heikentäisi paikallis- ja aluetaloutta.

Hankintoja silti tarvitaan sotessakin. Kilpailutuksia on tehtävä muun muassa ict-palveluissa, tarvikkeissa, ruokapalveluissa, taloushallinnossa ja kiinteistöpalveluissa. Nämä hankinnat on tärkeä toteuttaa niin, että markkina ei monopolisoidu.

Yritykselle julkinen asiakas on tärkeä meriitti varsinkin yrityksen kansainvälistyessä ja vientimarkkinoille tähdätessä. Esimerkiksi sote-alaan liittyvää innovaatiota on hankala viedä ulkomaille, mikäli sitä ei ole kotimaassa julkinen sektori ostanut.

Hankintalain tavoitteena pk-yritysten parempi mukaanpääsy

Hankintadirektiivien tavoitteina on pk-yritysten entistä parempi mukaanpääsy julkisiin hankintoihin. EU-tasolla julkisissa hankinnoissa mukana on 45 prosenttia pk-yrityksistä, kun niiden osuus koko yrityskannasta on noin 99 prosenttia. Pienet yritykset ovat siis aliedustettuina julkisissa hankinnoissa.

Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Ne on järjestettävä siten, että pienet ja keskiuuret yrityk-

set ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin, kuten hankintalain tavoitteiksi on asetettu.

Hankinnat osiin ja monta toimittajaa

Hankintalain mukaan jos suurimpia hankintoja ei jaeta osiin, on ratkaisu perusteltava. Lain henki on siis, että hankintayksikön kannattaa mieluummin jakaa hankintasopimus osiin, kuin suunnata tarmonsensa sen perustelemiseen, miksi ei ole jaettu.

Pienet yritykset ovat aliedustettuina julkisissa hankinnoissa: Pk-yrityksistä mukana on 45 %, kun niiden osuus koko yrityskannasta on noin 99 prosenttia.

Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalveluihin paras järjestämistapa on asiakkaan valintaoikeus eli palveluseteli. Silloin kun palvelut eivät kohdistu suoraan asiakkaaseen, on asiakkaan valintaoikeuden sijaan järkevää tehdä julkinen hankinta. Esimerkiksi hoitotarvikkeet tai sote-kiinteistöjen hallinto- ja kunnossapitopalvelut kannattaa toteuttaa fiksunä julkisena hankintana.

Julkisia hankintoja tehdessä hankkijaa pitää ohjata järjestämään markkinavuoropuheluja tarjoajille. Julkisella ostajalla on iso vastuu markkinoiden toimivuudesta. Julkisia hankintoja on käytettävä markkinoiden luomiseen ja kehittämiseen. Markkinoiden toimivuudesta huolehdittaessa usein kannattaa jakaa hankinta osiin ja valita monta toimittajaa.

Yrittäjien näkemykset yksittäisiin kysymyksiin

Kuntien tuotanto-oikeus suppeaksi

Hallitus tavoittelee sote-palveluiden siirtämistä 18 maakunnalle. On silti mahdollista, että kunnille jää oikeus tai velvollisuus olla mukava tuottamassa sote-palveluita.

Yrittäjien näkemys:

Kuntien tuotanto-oikeuden tulee olla mahdollisimman vähäinen, sillä se voi altistaa kilpailuhäiriöille, ja synnyttää julkiselle sektorille päällekkäisiä tehtäviä. Se myös monimutkaistaa järjestelmää. Kuntatuotanto ei käsityksemme mukaan valtiontukisysteistä voi tapahtua muutoin kuin kunnan vapaaehtoisesti perustaman yhtiön kautta.

On epäselvää, tarkoittaako kunnan tuotanto-oikeus vastuuta myös muun kuin omien kuntalaisten sote-palveluista. Kuntalain paikallisuusperiaate rajaa kunnan toiminta-alueen omaan kuntaan. Pienille kunnille sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen yksin on liian iso tehtävä.

- Yrittäjät suhtautuu kriittisesti kaupunkien tuotanto-oikeuteen, sillä silloin jopa useat julkiset sote-tuottajat täyttäsivät sellaista markkinaa, joka olisi mahdollista avata yrittäjyydelle.
- Jos markkina keskittyy julkiselle tuottajalle, järjestäjän on puututtava siihen kilpailun toimivuuden palauttamiseksi. Äärikeinona voidaan velvoittaa julkinen toimija supistamaan rooliaan.

Uudenmaan erillisratkaisu hyväksyttävissä varauksella

Hallitusohjelman mukaan *”alueelliset erityispiirteet otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon*

uudistuksessa ja palveluiden järjestämisessä. Hallitus selvittää Uudenmaan, pääkaupunkiseudun tai Helsingin alueen erillisratkaisun yhteistyössä alueen kaupunkien ja kuntien kanssa vuoden 2019 loppuun mennessä.”

Hallitusohjelman mukaan Suomi jaetaan 18 maakuntaan, jotka ottavat vastuun sosiaali- ja terveyspalveluista. Uudenmaan alueelle voi tulla hallitusohjelmasta poiketen 4 maakuntaa, sekä Helsingin kaupunki, jolla olisi myös maakunnan tehtäviä.

Uudenmaan alueella asuu yli 1,5 miljoonaa ihmistä. Alueen erillisratkaisu voi olla perusteltu, vaikka se poikkeaisi sote-uudistuksen peruslinjauksesta. Peruslinjaus tällä hetkellä on 18 maakuntaa. Tälläkin kertaa aiottaneen huolehtia viiden sote-yhteistyöalueen jatkamisesta. Näin olisi perusteltua, sillä näin varmistetaan se, että vaativimmat palvelut ja korkeatasoinen tutkimus turvataan tulevaisuudessakin.

Kuntien tuotanto-oikeus synnyttäisi julkiselle sektorille päällekkäisiä ja keskenään kilpailevia tehtäviä.

HUS säilyisi yhtenä kaikki alueet kattavana tuottajana. Tälle on ihmismäärästä johtuvia perusteita, mutta toisaalta ehdotus ei selkeytä nykyisen sairaanhoitopiirin tehtävien organisointia tai edistä integrointia.

Yrittäjien näkemys:

Uudenmaan erillisratkaisu voidaan hyväksyä, jos siten saadaan koko sote-uudistus toteutumaan ja tällä väkiriikkaalla alueella

luodaan selkeät mekanismit monituottajamallin syntymiseen. Alueiden syntyessä on otettava käyttöön heti palveluseteli ja henkilökohtainen budjetti laajasti.

Maakuntaveron kiristäisi työn verotusta

Hallitusohjelman mukaan selvitetään maakuntaveron käyttöön-ottoa. Maakuntaveron voi lisätä julkisen- ja aluetalouden suhdan- neherkkyyttä ja vaikeuttaa julkisen talouden kokonaisuuden hallintaa. Julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kurominen vaikeutuisi, koska merkittävää osaa menoista ei voisi koordinoi- da. Vain hyvin harvassa Euroopan maassa on alueellisella tasolla aito verotusoikeus,

Jos rahoitus perustuisi kokonaan tai pääosin maakunnan verotusoikeuteen, tarvitaan monimutkainen tasausjärjestelmä. Tällöin ongelmat, jotka ovat olleet kuntien valtionosuusjärjestel- mässä, siirtyisivät myös maakuntatasolle.

Yrittäjien näkemys:

Maakuntaveron on syytä suhtautua torjuvasti. Se toisi uuden verotason (valtio, kunta ja maakunta). Kuntaveron ja maakunta- vero kohdistuvat täysimääräisesti työhön. Maakunnan verotus- oikeuteen sisältyy riski talouskasvun ja työllisyyden kannalta haitallisesta ansiotuloverotuksen kiristymisestä.

Seitsemän päivän hoitotakuu ja hoitajamitoitus: hoidon tarve huomioitava

Hallitusohjelman mukaan:

- *Tiukennetaan hoitotakuuta perusterveydenhuollossa niin, että jatkossa kiireettömässä tapauksessa hoitoon pääsee viikon (7 pv) sisällä hoidon tarpeen arvioinnista. 7 päivän hoitotakuu edellyttäisi nyky- järjestelmällä toteutettuna 1 600–2 600 lääkärin lisäämistä terveyskeskuksiin. Paljon voidaan kuitenkin saada aikaan kehittämällä järjestelmää ja sen toimintaa laaja-alaisesti.*
- *Säädetään hoivahenkilöstön sitovasta vähimmäis- mitoituksesta (0,7) ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä. Mitoituksen toteutuksessa otetaan huomioon aina ensisijaisesti hoitoisuus.*

Valmistelussa on esitys, jossa henkilöstömitoituksen nostettaisiin vähintään 0,7 henkilöön yhtä hoidettavaa kohden. Mitoitus koskisi ympärivuorokautisen hoivan yksiköitä ja selkiyttäisi työnjaon selkiyttämistä. Muutos vaatii siirtymäaikaa.

Yrittäjien näkemys:

Yrittäjien mielestä hoitajien määrän vähimmäismitoituksessa on tärkeintä, että asiakkaiden yksilöllinen hoidontarve huomioi- daan. Toiseksi on tärkeää, että työvoiman saatavuutta edistetään lisäämällä hoitoisuuden mittaamiseen liittyvä koulutus osaksi hoitajien opintoja. Kolmanneksi on tärkeää, että siirtymäaikana palveluntuottajat eivät joudu keskenään eriarvoiseen asemaan mitoitusta sovellettaessa.

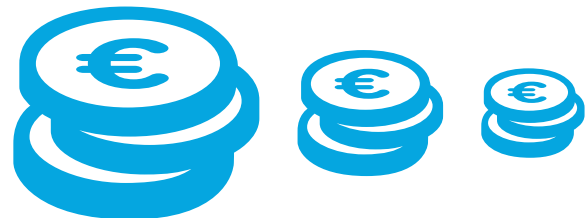
Palvelusetelilaki uudistettava

Hallitusohjelman mukaan *”asiakkaiden yhdenvertaisten ja sujuvien palveluiden turvaamiseksi ja itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi valmistellaan palvelusetelilain uudistus ja tehdään linjaukset henkilökohtaisen budjetin käyttöönotosta sote-uudistuksessa”*.

Palvelusetelilain avaamisesta ei ole tiedossa valmistelua.

Yrittäjien näkemys:

On tärkeää, että asiakkaat saisivat subjektiivisen oikeuden pal- veluseteliin. Tätä voidaan edistää sekä palvelusetelilain uudis- tamisella, että sote-alueiden riittävällä itsehallinnolla ja niiden strategisella päätöksellä.

Nykytila:

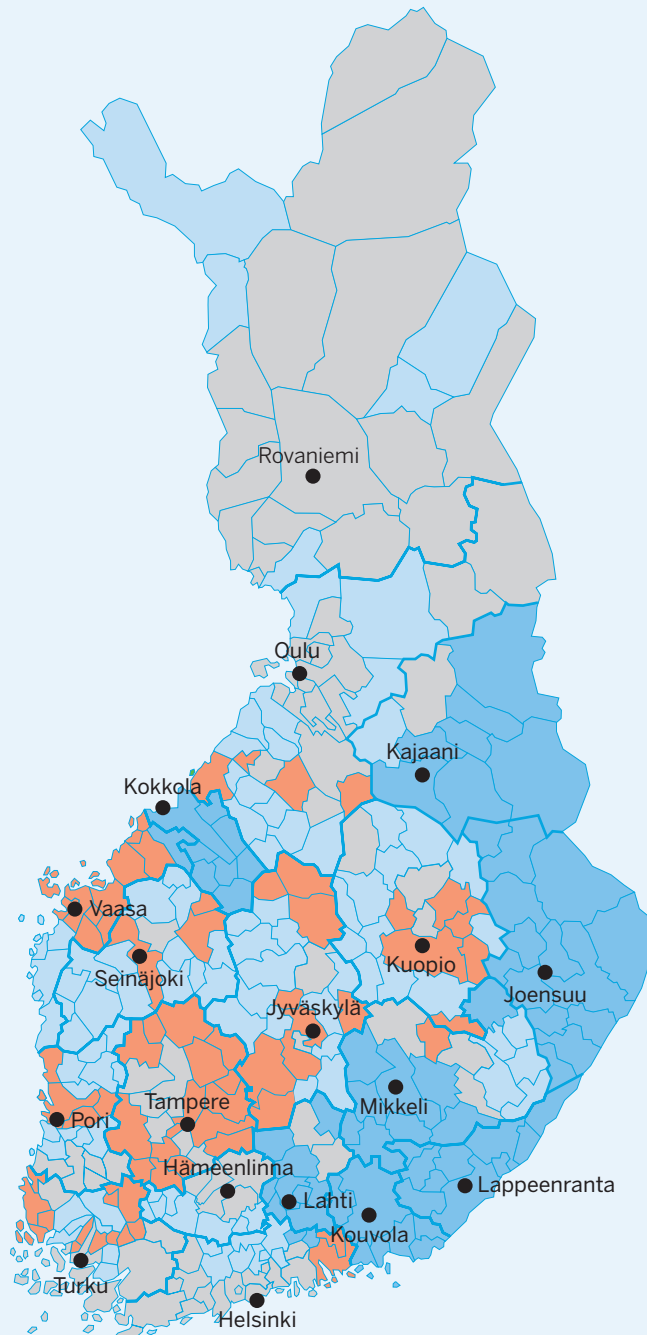
62 kuntaa

98

61

74

- Koko maakunnan kattava sote-kuntayhtymä
- Maakuntaa pienempi sote-kuntayhtymä
- Vastuukuntamalli
- Kunta järjestää sote-palvelut itse

Yrittäjät

Yrittäjyyden puolesta.

Yhteistyössä mukana:

Yrittäjyyden puolesta.